

Проблеми оптимізації галузевих пріоритетів фіскального регулювання економіки України

І. ВЕРХОВОД

кандидат економічних наук

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

У статті досліджується відповідність пропорцій розподілу загальних обсягів державної фіскальної підтримки між галузями та видами економічної діяльності пріоритетам регуляторної економічної політики. Оцінюються масштаби державної фіскальної підтримки, що її одержують різні види економічної діяльності у формі як державних видатків, так і податкових пільг. Розміри державних видатків порівнюються з загальними бюджетними витратами на економічну діяльність та з масштабами економічної діяльності галузі одержувача державної допомоги.

В статье исследуется соответствие пропорций распределения общих объемов государственной фискальной поддержки между отраслями и видами экономической деятельности приоритетам регуляторной экономической политики. Оцениваются масштабы государственной фискальной поддержки, которую получают различные виды экономической деятельности в форме как государственных расходов, так и налоговых льгот. Размеры государственных расходов сравниваются с общими бюджетными затратами на экономическую деятельность и с масштабами экономической деятельности получателя государственной помощи.

The article is devoted to comparing the actual proportions of total fiscal support distribution between sectors of economic activities – on the one hand and priorities of regulatory economic policy – on the other. The amount of state fiscal support is estimated, assigned to various types of economic activity as in the form of public spending, and so in the form of tax exemptions. The scale of public expenditure is compared to the overall budget expenditures for economic activity and to the scale of the value added in the sector, which is recipient of state aid.

Ключові слова: фіскальна підтримка, податкові пільги, бюджетні видатки на економічну діяльність, галузева структура, ефект витіснення.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності вибраної теми. У розвинутих економічних системах державна фіскальна політика, різні форми фіскальної підтримки бізнесу відіграють роль вагомого фактора формування галузевої структури національної економіки. Компенсуючи негативні екстерналії та заохочуючи позитивні, пом'якшуючи соціальні суперечності і забезпечуючи створення суспільних благ, бюджетні видатки стали невід'ємним елементом системи забезпечення добробуту населення. При цьому в розвинених країнах загальна логіка залучення фінансових ресурсів держави до участі в ресурсному забезпеченні діяльності різних галузей відбиває рух від домінування ринкових механізмів фінансування до поступового доповнення їх державним фінансуванням у міру доведення доцільності такого доповнення з погляду впливу на суспільний добробут. При цьому розвинуті суспільства прагнуть уникати монополізації державою ролі джерела фінансових ресурсів для галузей, де існують організаційно-технічні й соціально-економічні передумови для залучення комерційних

джерел фінансування, а оцінка ефективності державних видатків завжди враховує можливість альтернативних напрямів використання наявних фінансових ресурсів і загрозу «ефекту витіснення» більш ефективних приватних видатків менш ефективними державними.

На відміну від розвинутих економічних систем, Україна формує галузеву структуру державного фінансування за загальною логікою поступового роздержавлення, процедури і послідовність якої задаються більше взаємодією сил впливу на політичні структури, ніж виваженою й узгодженою з провідними досягненнями економічної науки фіскальною регуляторною політикою.

Крім того, неоднакові можливості суб'єктів господарювання в різних галузях переносити тягар оподаткування на контрагентів відносин, оптимізувати базу оподаткування, різна структура доходів, що генеруються в процесі їхньої діяльності (і оподатковуються, відповідно, за різною середньозваженою ставкою), обумовлюють різні позиції галузей у системі фіскальних відносин, навіть незва-

жаючи на свідому галузеву диференціацію фіскальних важелів.

Усе зазначене актуалізує дослідження, присвячені уточненню впливу фіскального регулювання на галузеву структуру економіки, оцінюванню здатності чинних фіскальних пріоритетів сприяти позитивним структурним зрушенням в економіці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вплив фіскального регулювання на галузеву структуру розглядається переважно в контексті дослідження суспільних передумов і наслідків державної підтримки підприємств. Зокрема, проблеми оптимізації джерел фінансування виконання загальноекономічних функцій держави та державної економічної діяльності в різних галузях на рівні абстрактних і транснаціональних моделей досліджують своїх працях В. Танзі, К. Шукнехт, К. Котарелі, А. Ших, П. Аштон, П. Самуельсон. З урахуванням специфічних умов постсоціалістичних країн вивчають ці проблеми А. Барнс, К. Йоо та багато інших авторів. На основі особливостей вітчизняної економіки дані питання розглядаються в працях В. М. Гейця, В. М. Опаріна, А. І. Крисоватого, Н. І. Федішина та інших. Проблеми вибору засобів податкового заохочення та визначення сфер їх застосування описано в цілій низці робіт, зокрема І. О. Луїної, О. О. Буланой, Н. Б. Фролової, Т. П. Богдан, Т. М. Паянок, Д. О. Чернікова, Я. В. Романчука, С. І. Гречаної, А. М. Соколовської та багатьох інших.

Окреслення невирішеної частини проблеми. Використання терміна «фіскальне регулювання» дозволяє комплексно охопити всі аспекти державного впливу на економіку (окремі її сектори чи галузі), пов'язані як з вилученням коштів підприємств і домогосподарств до бюджетної сфери, так і дальшим їх розподілом (перерозподілом) між бюджетами та напрямками використання для ресурсного забезпечення всіх напрямів урядової активності. Відповідно, поняття «фіскальне регулювання» більш комплексно відбиває важелі державного впливу на економіку, ніж «податкова підтримка», бо враховує аспекти розподілу й використання бюджетних ресурсів. Водночас фіскальне регулювання не охоплює деяких важелів державного впливу (наприклад, неподаткове регулювання цін на споживчі блага і виробничі ресурси, нетарифне митне регулювання, установлення державних стандартів якості продукції та інші нефіскальні аспекти регулювання відносин споживачів і виробників, деякі інші), що потрапляють у фокус дослідження в разі використання термінів «державна підтримка» або «державне регулювання». Отже, нашу роботу відрізняє від численних наукових публікацій те, що ми спробуємо узагальнити вплив як податкових важелів регулювання (розподіл податкового навантаження між секторами економіки та

власниками різних факторів виробництва), так і розподілу державних видатків між різними групами бенефіціантів. Якщо такі комплексні дані про обидві форми фіскальної підтримки (у вигляді полегшення податкового тягаря порівняно з іншими групами платників податків і у вигляді прямих державних витрат, бенефіціантами яких виступає така група платників податків) вдасться агрегувати стосовно до певної галузі (виду економічної діяльності), то це створить передумови для оцінки масштабів ресурсів, що держава витрачає на підтримку її діяльності.

Порівняння масштабів підтримки, що її фактично одержують різні галузі за кошти бюджетних ресурсів, із пріоритетами структурних змін в економіці дозволяє дати оцінку відповідності фіскальної політики, важелів її реалізації бажаним структурним змінам в економіці, уточнити можливості посилення впливу цих важелів на структурні зрушення та окреслити зміни в принципах і пріоритетах фіскального регулювання, здатних сприяти поліпшенню його суспільних результатів, зокрема щодо структурних зрушень в економіці.

Виклад основних результатів дослідження. На першому етапі дослідження нашим завданням було оцінити масштаби фіскальної допомоги, яку одержують суб'єкти господарювання певних галузей. Методологічні засади такої оцінки ми сформулювали виходячи з вітчизняних законодавчих актів та міжнародних стандартів класифікації господарських операцій [1].

Зокрема, Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» так визначає державну допомогу: «державна допомога суб'єктам господарювання (далі – державна допомога) – підтримка у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності» [2, с. 1].

При цьому, оскільки в основі нашого дослідження – галузевий підхід до виокремлення груп одержувачів державної допомоги (у формі як зменшення податкового тягаря, так і прямих бюджетних витрат), то для нас важливий поділ форм такої підтримки на «горизонтальну» і «галузеву». Як зазначається у Звіті про результати дослідження державної підтримки суб'єктів господарювання в Україні, підготовленому міжнародним колективом авторів, заходи державної підтримки, спрямовані на сприяння загальному економічному розвитку і сталому зростанню (наприклад, програми регіонального розвитку, заходи із захисту довкілля, створення робочих місць, професійне

навчання, НДДКР тощо), належать до категорії «горизонтальної» підтримки. Державна підтримка, спрямована на сприяння розвитку окремих пріоритетних галузей або окремих видів господарської діяльності, у тому числі заходи зі збереження та підтримки національної спадщини, культури і спорту, класифікується як «галузева» підтримка. Однак заходи горизонтальної і галузевої підтримки не завжди піддаються чіткій класифікації, оскільки вони можуть бути взаємозв'язані. Наприклад, заходи з охорони довкілля можуть розглядатись як горизонтальні, однак водночас Уряд може стимулювати таку діяльність лише в одній чи кількох окремих галузях або навіть у межах окремих підприємств. Заходи з надання допомоги для санації та реструктуризації підприємств в основному застосовуються до певних стратегічних підприємств, проте, водночас можуть розглядатися і в контексті горизонтальних програм [3, с. 21].

Для нас було важливо виділити такі форми фіскальної взаємодії між суб'єктами господарювання певної галузі, з одного боку, і державним та місцевими бюджетами – з другого, яким притаманні такі риси. По-перше, ці форми взаємодії передбачають використання чи зменшення бази формування бюджетних ресурсів. Інакше кажучи, ми прагнемо врахувати всі форми витрат бюджетних ресурсів або зменшення обсягів надходжень до бюджету, пов'язаних зі створенням для певних галузей економіки специфічних, відмінних від інших галузей, фіскальних умов. По-друге, такі форми фіскальної взаємодії відокремлюють суб'єктів господарювання певної галузі від суб'єктів інших галузей, створюючи специфічні умови господарювання в межах галузі, тобто належать до галузевих форм підтримки. При цьому, навіть якщо надання певних форм державної допомоги відбувається не за галузевою, а за іншими ознаками, проте бенефіціантами таких форм стають підприємства певної галузі, ми все одно враховуємо саме фактичні показники додаткових бюджетних видатків (скорочення надходжень) як форму галузевої підтримки.

Відповідно до викладених методологічних положень ми можемо віднести до видатків на державну допомогу підприємствам певної галузі, по-перше, усі видатки, що пов'язані з її бюджетним фінансуванням незалежно від форми їх здійснення (видатки на державне виробництво, державні закупівлі, субсидування кінцевих споживачів, надання прямих субсидій виробникам). При цьому важливо, що сфера їх використання локалізована сукупністю етапів створення певної категорії благ, а не створенням доданої вартості певної галузі. Наприклад, витрати на оплату комунальних послуг державних освітніх закладів не належать до доданої вартості

освітньої галузі, проте, мають визначитися нами як витрати на ресурсне забезпечення створення пропонуваного державою освітніх послуг.

По-друге, у складі державної допомоги ми прагнемо врахувати всі форми полегшення податкового тягаря, які в узагальненому вигляді мають оцінюватись ефективною податковою ставкою для галузі (відношення суми сплачених власниками ресурсів, залучених до галузі податків до створеної в галузі доданої вартості). Проте завдання локалізації всіх податків, сплачених з доходів на працю, на капітал та на кінцеве споживання продукції, саме стосовно до діяльності певної галузі виходить за межі можливостей даного дослідження. Поки ми обмежимося урахуванням масштабів податкових пільг (оцінюватимуться за сумою доходів недоодержаних бюджетами внаслідок застосування податкових пільг), наданих суб'єктам господарювання певних галузей.

Для забезпечення галузевої локалізації бюджетних видатків ми скористались функціональною класифікацією видатків зведеного бюджету. На відміну від даних програмної, або економічної, класифікації такі видатки ідентифікуються за галузевою належністю одержувачів державного фінансування, що дозволяє використовувати їх для порівняння із суспільним ефектом від функціонування галузі, а не тільки з показниками створеної в ній доданої вартості. Проте за галуззю «житлово-комунальне господарство» ми доповнили дані за функціональною класифікацією даними про розміри видатків на субсидування оплати житлово-комунальних послуг населенню (за даними економічної класифікації видатків бюджету). Це дало можливість охопити всі форми бюджетної допомоги галузі та суттєво змінило показники для 2015 р.

Результати формування бази даних про масштаби галузевої державної допомоги для галузей провідних її одержувачів зведені до табл. 1.

Для оцінки масштабів такої форми державної допомоги ми розраховали і абсолютні значення, і відносні показники: співвідношення суми державних видатків з валовою доданою вартістю, створеною в галузі (для характеристики значущості ролі державної допомоги для функціонування галузі), та частка державних видатків для допомоги певній галузі в загальній сумі видатків зведеного бюджету відповідного року (характеризує вагомість цього напрямку галузевої підтримки в складі бюджетних видатків).

Друга форма визначеної нами галузевої державної допомоги – податкові пільги.

Розраховані нами дані про масштаби надання цієї форми державної допомоги для галузей, провідних одержувачів податкових пільг зведено до табл. 2.

Таблиця 1

Характеристики бюджетних видатків для допомоги суб'єктам господарювання різних галузей економіки України у 2013–2015 рр.

Галузь, од. виміру		2013	2014	2015
Сільське господарство, лісове господарство та мисливство, рибне господарство	млн грн	7705,1	5868,4	6062,7
	% галузевої доданої вартості	6,0	3,6	2,6
	% видатків бюджету	1,5	1,1	0,9
Паливно-енергетичний комплекс	млн грн	15421,5	9339,1	1896,2
	% галузевої доданої вартості	н.д.	н.д.	н.д.
	% видатків бюджету	3,0	1,8	0,3
Будівництво	млн грн	206,6	186,9	285,0
	% галузевої доданої вартості	0,1	0,1	0,6
	% видатків бюджету	0,0	0,0	0,0
Транспорт	млн грн	17893,2	18776,7	31110,4
	% галузевої доданої вартості	17,1	18,6	23,7
	% видатків бюджету	3,5	3,6	4,6
Зв'язок, телекомунікації та інформатика	млн грн	185,6	189,6	263,2
	% галузевої доданої вартості	0,4	0,4	0,4
	% видатків бюджету	0,0	0,0	0,0
Житлово-комунальне господарство	млн грн	7704,7	17808,5	39628,7
	% галузевої доданої вартості	15,7	34,2	62,2
	% видатків бюджету	1,5	3,4	5,8
Охорона здоров'я	млн грн	61568,8	57150,1	71001,1
	% галузевої доданої вартості	127,6	123,6	127,6
	% видатків бюджету	12,2	10,9	10,4
Духовний та фізичний розвиток	млн грн	13661,2	13857,7	16228,3
	% галузевої доданої вартості	107,5	112,3	132,4
	% видатків бюджету	2,7	2,6	2,4
Освіта	млн грн	105538,7	100109,5	114193,5
	% галузевої доданої вартості	135,3	131,6	137,1
	% видатків бюджету	20,9	19,1	16,8

Розраховано за даними звітів про виконання державного бюджету [www.minfin.gov.ua/news/bjudzhet/]

Наведені в табл. 1 і 2 показники характеризують два важливі аспекти фіскальної допомоги суб'єктам господарювання з різних галузей. По-перше, місце галузі в системі пріоритетів фіскальної політики

(через частку видатків бюджету на допомоги суб'єктам цієї галузі та частку недоодержаних доходів через надання суб'єктам галузі податкових пільг). По-друге, місце державної фіскальної допомоги в

Таблиця 2

Характеристики масштабів надання податкових пільг за галузями провідними одержувачами такої форми фіскальної допомоги, 2010–2015 рр.

Галузь	Од.виміру	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Сільське господарство, мисливство та пов'язані з ним послуги	млн грн	11324,8	12576,9	15129,6	29412,1	32708,1	40878,1
	% сукупного обсягу пільг	30,5	21,4	31,1	32,5	33,1	33,5
Паливно-енергетичний комплекс	млн грн		2542,1	4434,3	4224,0	5059,4	8151,2
	% сукупного обсягу пільг		4,3	9,1	4,7	5,1	6,7
Харчова промисловість	млн грн	2460,2	1641,0	2196,7	4434,4	5731,3	8663,7
	% сукупного обсягу пільг	6,6	2,8	4,5	4,9	5,8	7,1
Хімічне виробництво	млн. грн.	766,2	1667,7	1534,9	3167,5	4051,5	5491,1
	% сукупного обсягу пільг	2,1	2,8	3,2	3,5	4,1	4,5
Оптова та роздрібна торгівля	млн грн	4549,6	8042,4	4928,9	100544,1	11363,8	11592,3
	% сукупного обсягу пільг	12,3	13,7	10,1	111,1	11,5	9,5
Фінансове посередництво	млн грн	513,9	5390,6	4008,1	6787,4	8794,6	6955,4
	% сукупного обсягу пільг	1,4	9,2	8,2	7,5	8,9	5,7
Усього за галузями, провідними одержувачами податкових пільг	млн грн	37127,0	58764,0	48659,0	90498,7	98816,0	122024,3
	% сукупного обсягу пільг	52,9	54,2	66,2	164,2	68,5	67,0

Розраховано за даними [4] та Звітами про відстеження результативності регуляторних актів ДФС України [<http://sfs.gov.ua/diyalnist-/regulyatorna-politika-/zviti-pro-vidstejennya-rezu/>].

системі механізмів фінансування діяльності суб'єктів галузі (показник відношення державних видатків до валової доданої вартості галузі).

Відповідно до наведених даних можна сформува-ти матрицю характеристик пріоритетів і суспільно-го значення фіскальної допомоги суб'єктам господарювання різних галузей економіки України (табл. 3).

З наведеної матриці випливають кілька рис фіскальної допомоги суб'єктам господарювання вітчизняної економіки, важливих для пошуку джерел підвищення її ефективності.

По-перше, вирішальний вплив на галузеву структуру національної економіки справляють прямі державні видатки. При цьому структура державної участі в економічній діяльності, пріоритети використання ресурсів державного сектору, інститути, що регламентують таке використання, історично формувались не в процесі поступової соціалізації ринкової економіки, а в межах, на жаль, досить хаотичного та безсистемного визначення послідовності й масштабів роздержавлення економіки [7; 8; 9]. До цього призводять як технологічні обмеження, що залишились у спадок від одержавленої економіки, так і недоліки державної політики реформування

галузей з переважанням державного виробництва. Прикладом спотворень, зумовлених технологічними обмеженнями, може бути житлово-комунальна інфраструктура, яка базується на колективних формах задоволення потреб в опаленні, водопостачанні і водовідведенні і не має технологічних елементів, які б уможливили індивідуальний облік і обмеження доступу до таких благ. В основі багатьох недоліків державної політики реформ – потужний вплив бюрократії, що закономірно прагне зберегти під контролем найбільші масштаби ресурсів, навіть якщо це супроводжується зниженням суспільної ефективності їх використання та обмежує дію конкурентних механізмів розвитку галузі.

По-друге, фіскальна допомога у вигляді надання податкових пільг значно більше сконцентрована, ніж фіскальна допомога, у вигляді прямих видатків бюджету на економічну діяльність. Якщо ціла низка галузевих комплексів (таких як транспорт, зв'язок і телекомунікації, комунальне господарство, сільське господарство, освіта, охорона здоров'я та інші) поділяють між собою видатки державного бюджету приблизно рівномірно, то на кілька окремих галузей у складі таких комплексів припадає близько половини всієї суми доходів бюджету, недоодержаних

Таблиця 3

Матриця характеристик галузевої фіскальної допомоги у вітчизняній економіці

	Галузі, провідні одержувачі фіскальної допомоги у вигляді бюджетних видатків (на них припадає провідна частка бюджетних видатків)	Галузі, провідні одержувачі фіскальної допомоги у вигляді податкових пільг (на них припадає провідна частка сум недоодержаних податків унаслідок надання податкових пільг)	Галузі, що не є провідними одержувачами фіскальної допомоги за обома її формами
Галузі, де державна фіскальна допомога відіграє провідну роль у ресурсному забезпеченні її функціонування	Освіта, охорона здоров'я		Духовний і фізичний розвиток
Галузі, де державна фіскальна допомога є значущою, але лише доповнює фінансування, одержуване на ринкових засадах	Житлово-комунальне господарство	Паливно-енергетичний комплекс	
Галузі, де державна фіскальна допомога відіграє лише заохочувальну роль, але не має вагомого впливу на діяльність галузі		Сільське господарство, фінансова діяльність, харчова промисловість, хімічне виробництво, оптова та роздрібна торгівля	

Примітка: складено автором.

унаслідок застосування податкових пільг. Зокрема, сільське господарство, фінансова діяльність, харчова промисловість, хімічне виробництво, оптова та роздрібна торгівля концентрують близько 67 % всієї суми недоодержаних бюджетом податків.

Така сконцентрованість податкових пільг у вузькому колі галузей одержувачів здається нам загрозовою з позиції провідного принципу надання державної допомоги, закріпленого, зокрема, і в міжнародних угодах України, що регламентують її взаємодію з країнами-партнерами в процесі інтеграції до ЄС. Це принцип збереження конкуренції (запобігання викривленню конкуренції) за допомогою формування штучних умов розширення масштабів економічної діяльності, без зв'язку з підвищенням її економічної ефективності [10].

Крім того, наявність у структурі податкових пільг тих, що надані щодо акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів і акцизного податку з увезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції), також вимагає

докладнішого аналізу доцільності надання таких пільг. Їх обсяги значно поступаються обсягу пільг, наданих за податком на прибуток і зі сплати ПДВ, проте, також досить значні в масштабах потреби коштів для поліпшення фінансового забезпечення вирішення важливих соціальних завдань бюджету. Так, у 2011 р. пільги з акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів дорівнювали 2011,1 млн грн, або 3,4 % загального обсягу податкових пільг, а у 2012 р. – 2765,5 млн грн, тобто 5,7 % податкових пільг [4]. Оцінюючи доцільність надання таких пільг за найгострішого дефіциту фінансових ресурсів для забезпечення навіть мінімальних за світовими фінансовими нормами умов функціонування галузей соціальної сфери, варто усвідомлювати власне сутність акцизного податку. Згідно з класичним тлумаченням акцизними податками оподатковуються товари, які не є предметами першочергової необхідності й рівень рентабельності виробництва яких є досить високим (предмети розкоші, так звані люксові товари тощо), а також такі товари, що

шкідливі для людини (горілчані та тютюнові вироби тощо), споживання яких треба обмежувати з патерналістських міркувань. Тобто, надаючи пільги щодо акцизів, уряд практично субсидує споживання предметів розкоші або шкідливих для споживачів товарів, відтягуючи фінансові ресурси від вирішення проблем першорядної соціальної значущості.

Отже, описані особливості впливу податкових пільг в Україні на галузеві зрушення в економіці аж ніяк не можна визнати відповідними пріоритетам зростання суспільного добробуту та надання допомоги тим галузям, функціонування яких обумовлює позитивні екстерналії на тлі компенсації екстернальній негативних додатковим податковим тиском на галузі, що їх породжують.

Висновки. У результаті як історичної специфіки розподілу ресурсів держави між галузями, так і технологічних та політичних обмежень, що перешкоджають оптимізації галузевої структури фіскальної допомоги фактичні масштаби участі держави у формуванні ресурсного забезпечення діяльності цілої низки галузей є далекими від оптимальності. Так, галузі, що теоретично мають вагомий потенціал фінансування на ринкових засадах (зокрема, транспорт і житлово-комунальне господарство), залишаються з-поміж провідних одержувачів фіскальної допомоги у формі прямих бюджетних видатків, а галузі, що традиційно пов'язуються з генерацією потужних позитивних екстерналій (зв'язок, телекомунікації, духовний і фізичний розвиток), перебувають за межами потужної фіскальної підтримки уряду. Навіть галузі, що потрапляють до кола пріоритетних одержувачів бюджетних ресурсів (освіта, охорона здоров'я), опиняються в умовах граничного дефіциту ресурсів через нерозвинутість механізмів ринкового фінансування, монополізацію бюджетними видатками ролі джерела ресурсів для розвитку цих галузей.

Надмірна сконцентрованість у вкрай обмеженому колі галузей фіскальної допомоги, що надається у формі податкових пільг, створює загрози для додержання принципу запобігання викривленню конкуренції та свідчить про невідповідність фактичних галузевих пріоритетів надання податкових пільг вимогам позитивних структурних зрушень у вітчизняній економіці.

Література

1. Посібник МВФ з фіскальної прозорості [Електронний ресурс]/ Фіскальний департамент ; Міжнародний валютний фонд. – Режим доступу : <https://www.imf.org/external/np/fad/trans/rus/manualr.pdf>
2. Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» від 1 липня 2014 р. № 1555-VII. – Ст. 1(1).
3. Звіт про результати дослідження державної підтримки суб'єктів господарювання в Україні / [Хайнріх Хьольцлер, Елла Лібанова, Тетяна Єфименко та ін.]. – Київ, 2015. – 211 с.
4. Черніков Д.О. Модернізація системи державної підтримки суб'єктів господарювання в Україні / Д.О.Черніков. – Київ : НІСД, 2013. – 28 с.
5. Луніна І. О. Державні фінанси України та їх вплив на економічний розвиток : наук. доповідь / І. О. Луніна, О. В. Короткевич, Т. П. Вахненко. – Київ : Ін-т екон. прогнозування, 2000. – 96 с.
6. Фролова Н.Б. Основні напрями вдосконалення розподілу податкового навантаження в Україні / Н.Б. Фролова // Український соціум. – 2011. – № 3(38). – С. 113–122.
7. Луніна І. О. Бюджетна політика держави та її вплив на соціально-економічний розвиток регіонів / І. О. Луніна // Вісн. Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Економіка : [зб. наук. пр.]. – Вип. 102 / [відп. ред. В. Д. Базилевич]. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2008. – 71 с.
8. Богатирьова Є.М. Податкове навантаження як індикатор результативності податкових реформ в Україні / Є.М. Богатирьова // Економічний простір. – 2014. – № 84. – С. 110–121.
9. Фінансово-монетарні важелі економічного розвитку: в 3 т. / [за ред. чл.-кор. НАН України А.І.Даниленка]. – Київ : Фенікс, 2008. – Т.1 : Фінансова політика та податково-бюджетні важелі її реалізації. – 468 с.
10. Комітет СОТ із субсидій та врівноважених заходів, нова і повна нотифікація відповідно до статті XVI:1 Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1994 року) і статті 25 Угоди про субсидії та врівноважені заходи, G/SCM/N/253/UKR, 11 липня 2013 року.